

Otázky zaslané adresáty Pozvánky-Programu na XIII. Akademické fórum

REFORMA VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ II

do diskuse s profesorem Janem Švejnarem

V případě eventuálních nejasností jsou k interpretaci jednotlivostí při seminární diskusi plně kompetentní autoři otázek (v tomto materiálu se jejich jména neuvádějí). Redakční zpracování se týkalo jen formy, obsahově zůstaly všechny dotazy nedotčeny.

1 – RADA PRO REFORMU VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ o sobě

- 1.1. Má RRVV zcela konkrétní zadání nebo si vytyčila svůj vlastní program?
- 1.2. Existuje nějaký časový harmonogram činnosti RRVV?
- 1.3. Je možné něco bližšího říci o způsobu práce RRVV?
- 1.4. Hodlá RRVV během své činnosti komunikovat s (odbornou) veřejností?
A pokud ano, jak?
- 1.5. Má RRVV nějaké organizačně technické zázemí? Jakým způsobem bude získávat potřebná data?
- 1.6. Existuje představa, jakou formu budou mít výstupy činnosti RRVV?

2 – RRVV o vzdělávání

- 2.1. Rostoucí zájem o absolvování vysokoškolského studia by mohl vést ke zvýšení jeho náročnosti. Ve skutečnosti náročnost namnoze výrazně klesá. V čem vidíte příčinu a jaká opatření proti takovému vývoji v Radě pro reformu vysokoškolského vzdělávání eventuálně navrhuje?
- 2.2. Souhlasíte s názorem, že systém financování podle počtu hlav („per capita“) rozvrací naše vysoké školství a způsobuje zákonitě pokles jeho úrovně snahou přijmout a udržet na vysokých školách stejně jako v učňovském školství s maturitou co největší počty přínosců peněz, bez ohledu na jejich přirozené vzdělávací dispozice a zájem se opravdu vzdělávat?
- 2.3. Zkušenost posledních nejméně deseti let ukazuje trvalý pokles odborné úrovně studentů a absolventů vysokých škol, zejména v přírodovědných a technických oborech. Je podle vás příčinou tohoto stavu
  - a) nízká úroveň středoškolského vzdělávání jako celku;
  - b) absence státní maturity jako státem garantovaného ověření úrovně všeobecného středoškolského vzdělávání;
  - c) možnost studovat více studijních programů plynoucí ze zákona, benevolence studijních řádů;
  - d) přístupnost vysokoškolského vzdělávání téměř polovině maturantů bez kvalifikovaného výběru uchazečů;

e) soustředění činnosti vysokoškolských pedagogů na jiné oblasti než výuka. Jsou paralely se zahraničím? Jaké jsou možnosti nápravy?

2.4. Je namístě, aby si na nedostatečnou přípravu v matematice nebo ke studiu vůbec stěžovala vysoká škola, na které konstatovaná nedostatečná příprava nevede k odchodu ze studia koncem prvního ročníku nebo k nenastoupení na ně nebo ještě lépe k nepřihlašování se na ně?

3 – RRVV o výzkumu

3.1. Specifický vysokoškolský výzkum:

Podle zákona č. 130/2002 Sb., v platném znění, § 3 odst. 2 písm. c) lze „... účelovou podporu poskytnout na specifický vysokoškolský výzkum, kterým je výzkum prováděný studenty při uskutečňování akreditovaných doktorských nebo magisterských studijních programů a který je bezprostředně spojen s jejich vzděláváním...“. Před nabytím účinnosti novely zákona 130/2002 Sb. (zákon č. 110/2009 Sb.) byl specifický výzkum podporou institucionální, v podstatě se shodnou definicí. Akreditace magisterských a doktorských studijních programů je vysoké škole jako instituci udělována pouze za předpokladu, že výzkum je v těchto programech povinnou součástí vzdělávání každého studenta.

Domníváte se, že definici charakteru specifického výzkumu skutečně lépe vyhovuje jeho financování prostřednictvím grantové soutěže, jak to požadují pravidla stanovená MŠMT?

3.2. Na světových výzkumných univerzitách se užívá nástroj nazývaný „competitive research scholarship“, tj. místa, která jsou na školách otevíraná k soutěži pro obsazení uchazeči o doktorské studium s příslušným rozumným zabezpečením financování nad základní stipendium. V ČR se prosazuje prostřednictvím pravidel GA ČR i TA ČR pravidlo, ve kterém se plánují konkrétní výdaje na konkrétně uvedené studenty v projektu – není tedy možné získat projekt, ve kterém se předpokládá kompetitivní obsazení nově financované pozice. Nesnižuje to reálné šance vytvářet výzkumné univerzity schopné přilákat skutečně špičkové doktorské studenty z celého světa?

4 – RRVV o ekonomice

4.1. Jaká kvalitativní a kvantitativní kritéria nezaložená na pouhém svévolném subjektivním rozhodování doporučujete, aby nedocházelo na některých fakultách k faktickému osmi- až desetiletému třístupňovému vysokoškolskému studiu jako normě zakončované doktorátem? Jak čelit financování takového studia státem včetně úhrady části osobních nákladů dospělým lidem, jejichž majetkové poměry žádnou sociální pomoc nevyžadují?

5 – RRVV o organizaci systému

5.1. Je kvalita univerzit lépe podporována jejich autonomií, nebo by politická kuratela lépe směřovala jejich činnost směrem k zájmům „daňového poplatníka“ nebo „voliče stran, které se na kuratele podílejí“. Vyčerpaly se tradiční zdroje vytváření kvality univerzit čerpající z akademické svobody a autonomie?

5.2. Tlak na rychlý nárůst počtu posluchačů u nás vede k poklesu možností vychovávat náš dorost k tvořivé vědecké práci. Je proto zapotřebí v zájmu zachování univerzitního vzdělávání na žádoucí úrovni univerzity diferencovat. Jak má diferenciace konkrétně vypadat a v čem se má prakticky projevit?

5.3. Situace v oblasti vysokého školství v ČR není radostná. Vysokých škol je mnoho a úroveň je někdy velmi problematická. Není proto divu, že vznikají úvahy o jejich „koncentraci“ s tím, že by zůstalo jen několik výzkumných univerzit. Ostatní by spadly do nižší kategorie, nebo byly sloučeny s jinými, či zrušeny.

Rád bych věděl, jak se na tuto záležitost díváte? Nestalo by se, že na výzkumných univerzitách by začaly být podporovány i ty obory, které tam nemají dobrou úroveň (a že se takové najdou), a některé kvalitní obory na „okrajových vysokých školách“ by byly neprávem postiženy? Je správné paušálně odmítat úroveň některých škol, aniž by bylo bráno v potaz, že zodpovědnost na tomto stavu nese též Akreditační komise svým mnohdy benevolentním přístupem? Konečně se sice začíná uvažovat o tom, že profesori a docenti by měli mít jen jedno působiště (tuto zásadu jsem se jako člen AK snažil dávno prosadit, ale neuspěl jsem; marně jsem poukazoval, že to má na úroveň vysokých škol mimo hlavních center devastující účinky). Nebylo by vhodné při striktním vymáhání uvedených i dalších přirozených zásad (důkladná kontrola zejména doktorského studia, habilitačních a jmenovacích řízení) dát vysokým školám čas na to, aby se mohly změnit?

5.4. Mají akademičtí činitelé případy neetického a zároveň trestněprávně postižitelného jednání postupovat alibisticky policii a na akademické půdě se jimi nezabývat?

6 – RADA PRO VÝZKUM, VÝVOJ A INOVACE

6.1. Jak hodnotíte skutečnost, že při obsazování nové Rady pro výzkum, vývoj a inovace ministryně školství prosadila jako jednoho z nových členů nikým nenominovaného ředitele Centra dopravního výzkumu proti kandidátovi navrhovaného Českou konferencí rektorů?

6.2. Myslíte, že při obsazování takové vládní rady bylo správné, že Svaz průmyslu a dopravy, Česká konference rektorů a Rada vysokých škol proti preferencím premiéra a podpoře Akademie věd znemožnili veřejná slyšení navrhovaných kandidátů?

6.3. Věda a výzkum versus inovace: Považujete za vhodné financovat z prostředků vykazovaných na vědu jistým procentuálním podílem HDP také inovace, jejichž cíl směřuje z podstaty jejich definice formulované Evropskou komisí k zdokonalení výroby? Proč a v případě kladné odpovědi v jaké míře?

6.4. Hodnocení úrovně a efektivity výzkumu

Výsledky výzkumu jsou hodnoceny v řadě zemí, s těsnou vazbou na financování z veřejných prostředků.

- a) Existují podle Vaši zkušeností v zahraničí systémy hodnocení, které by bylo možné přímo, popřípadě v modifikaci, použít v ČR? Kde? Na jakých principech jsou založeny?
- b) Existuje podle Vašich zkušeností v zahraničí systém hodnocení výsledků výzkumu a vývoje založený výhradně na kvantitativních ukazatelích? Pokud ano, o které ukazatele jde, a jak se systém osvědčuje?
- c) Jaký způsob hodnocení výsledků výzkumu a vývoje byste preferoval?
  - c1) založený pouze na kvantitativních ukazatelích;
  - c2) založený pouze na hodnocení kvality výzkumných týmů a pracovišť expertními skupinami;
  - c3) kombinaci obou způsobů s důrazem na některý z nich (který?);
  - c4) jiný způsob – na jakých principech by měl být založen?

6.5. Sledujete dopad mechanického hodnocení výzkumu a vývoje na CERGE, resp. na proporce mezi AV ČR, vysokými školami a průmyslovou sférou? Jak tento experiment hodnotíte?

7 – AKADEMIE VĚD ČR

7.1. Je samostatná kapitola státního rozpočtu pro Akademii věd vzhledem k žádoucímu propojení vysokoškolského vzdělávání s vědou a aplikovaným výzkumem namístě?

7.2. Jste pro zrušení Akademie věd ČR a bezúplatné převedení jejího hmotného a intelektuálního potenciálu do soukromé sféry nebo na vysoké školy?

8 – MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

8.1. Současná ministryně školství slouží vcelku zjevně zájmové skupině kolem Svazu průmyslu a dopravy, případně zabezpečení finančních zdrojů pro svůj Národní vzdělávací fond. Projevuje se to např. podporou názorů deklarujících výzkum za nástroj, který musí přímo sloužit zájmům firem, nikoli obohacovat světové vědění. Jakou cestu vidíte ke kompetentnímu politickému obsazení Ministerstva školství v některé z příštích vlád? Nebylo by vysokému školství lépe pod Akademií věd, kde přinejmenším nehrozí obsazení MŠMT politickým trafikantem?

8.2. Jak hodnotíte jako ekonom rozhazovačnost řídicích vrcholných orgánů v podobě každoročních 250 milionů na maturity, některé projekty z „bruselských“ peněz, možná užitečné, ale proč s nezveřejněním konkrétních osobních, resp. firemních položek? Kolik by stály maturity, kdybyste byl ministrem školství?

8.3. Má Rada pro reformu vysokoškolského vzdělávání v úmyslu zahrnout do úvah o násobných úvazcích („létaující profesori“) a o honorovaných bezvýkonnostních funkcích akademických pracovníků i případy pracovníků ministerstva a jím zřízených orgánů?

9 – AKREDITAČNÍ KOMISE

9.1. Akreditační komise je koncipována jako orgán kvalifikovaný

- (1) k subjektivnímu posuzování, zda je instituce schopna uskutečňovat určitý studijní program nebo dostatečně vybavena pro habilitační nebo jmenovací řízení v určitém oboru,
- (2) k objektivnímu zjištění (s prvky subjektivismu), zda jsou splněny zákonné podmínky pro zřízení vysoké školy.

Jak je postaráno o posouzení, je-li zavedení studijního programu, vybavení instituce oprávněním k habilitačnímu a jmenovacímu řízení nebo vznik předmětné vysoké školy zapotřebí? (Nijak.)

10 – JEDNOTA ČESKÝCH MATEMATIKŮ A FYZIKŮ

10.1. Proč myslíte, že přes opakovaná pozvání zastánců Metodiky hodnocení výsledků výzkumných organizací, resp. členů RVVI, kteří Metodiku schválili a veřejně se od ní nedistancovali, žádný z nich neprojevil zájem, resp. nebyl a není ochoten zúčastnit se veřejné odborné diskuse v rámci seminářů pořádaných Odbornou skupinou Organizace výzkumu České fyzikální společnosti Jednoty českých matematiků a fyziků?